

Projectleider

Evelien Stoutjesdijk

lerarenopleider ICLON (Interfacultair centrum voor lerarenopleiding, onderwijsontwikkeling en nascholing van de Universiteit Leiden)

Opscholing en doorstroming tweedegraads leraren tekortvakken

Tweedegraads docenten in tekortvakken die als eerstegraads docenten functioneren, krijgen de gelegenheid om in een verkort traject hun eerstegraads bevoegdheid te halen.

DOEL

Instrumenten ontwikkelen waardoor 40 tweedegraads docenten binnen twee jaar hun eerstegraads bevoegdheid kunnen halen.

Evelien Stoutjesdijk: "We hoorden van scholen over goede tweedegraads docenten die onbevoegd lesgeven in de bovenbouw van havo en vwo. Die zouden een eerstegraadsbevoegdheid moeten halen, maar vonden de bestaande opleidingstrajecten naar eerstegrader te lang. De Stimuleringsregeling regionale aanpak lerarentekort voortgezet onderwijs van Voion was een mooie aanleiding om dat probleem aan te pakken. Als ICLON namen we het initiatief om een intake- en assessmentprocedure te ontwikkelen gericht op deze groep en opleidingstrajecten op maat te maken. Een inventarisatie onder de scholen leverde op dat er een potentieel was van ongeveer 50 onderbevoegde docenten in het eerstegraadsgebied. We dachten dat 80% van die 50 de bevoegdheid binnen twee jaar zou kunnen halen; 40 mensen dus."

Deelnemende partijen

"Bij dit project hebben we alle opleidingsscholen in Zuid-Holland betrokken waarvoor TU Delft en wij lerarenopleidingen verzorgen. Het zijn de scholen waar we altijd mee werken, onze stagiaires en vakcoaches in opleiding gaan ernaartoe. We benaderden alle schoolleiders met de vraag: zijn er bij jullie tweedegraads docenten die lesgeven in de bovenbouw van havo en vwo en die een eerstegraads bevoegdheid willen halen? Het ging om docenten in de tekortvakken Nederlands, Engels, Frans, Duits, klassieke talen, wiskunde, natuurkunde, scheikunde en informatica. We stelden als eis dat ze minimaal vijf jaar ervaring moesten hebben in de bovenbouw van havo/vwo en dat ze zelf meerdere examenklassen hadden gehad."

Opleidingsschool - Rotterdam

Academische Opleidingsschool ROS - Rijnland

Opleidingsschool RPO - Rijnmond

Opleidingsschool - Den Haag

Opleidingsschool NOD - Haaglanden

Lerarenopleidingen van TU Delft en Universiteit Leiden

ACTIVITEITEN

- Ontwikkelen van een intake- en assessmentinstrument voor opscholing van tweedegraadsdocenten die (deels) in de bovenbouw werken
- Ontwikkelen van een maatwerktraject voor elke geschikte kandidaat

“We hadden wel assessments voor zij-instromers, maar dat is een andere groep. Voor deze groep ervaren docenten wilden we een aangepast assessmentinstrument. We vroegen TU Twente om te helpen; die heeft een groot assessmentcenter en heeft ervaring met de opscholing van tweede- naar eerstegraders. We gingen uit van de vernieuwde bekwaamheidseisen van 2017¹. TU Twente had de assessments nog niet aangepast aan de nieuwe eisen. Die ontwikkeling deden we dus echt samen. Er zit een spanningsveld tussen het beeld van een eerstegrader en de wettelijke bekwaamheidseisen. In de bekwaamheidseisen staat niet dat een eerstegraads docent academisch geschoold moet zijn, maar als universiteit geven we wel een academisch behaalde bevoegdheid. Academisch denk- en werkniveau hoort daarbij. Daar wilden we op selecteren.”

¹ Volgens de nieuwe eisen moet een leraar vakinhoudelijk, vakdidactisch en pedagogisch bekwaam zijn. Ook worden vaardigheden verwacht als reflecteren en onderzoeken en organisatorische en samenwerkingsvaardigheden. Leraren in het voortgezet hoger onderwijs (de officiële term voor eerstegraadsdocenten) moeten de wetenschappelijke achtergronden van hun vak kennen en weten welke wetenschappelijke kennis en onderzoeksmethoden ze in hun onderwijs kunnen gebruiken.

OPBRENGSTEN

- Negen docenten in een verkort eerstegraadstraject
- Intake- en assessmentprocedure gericht op zittende docenten
- Docenten opgeleid tot assessor

“Het potentieel van 50 docenten was er, maar ze deden niet allemaal mee. Van de docenten die door schoolleiders waren aangemeld en aanbevolen, vroegen er 45 informatie bij ons op. Maar voor een aantal kwam een opleiding op dat moment in hun leven niet uit. Zestien docenten meldden zich aan, tien van hen doorliepen het hele intake- en assessmenttraject en negen startten met een verkort traject. Die trajecten varieerden van 3 ec tot 50 ec². Drie van de negen haalden binnen twee jaar hun eerstegraadsbevoegdheid en de andere zes zijn bijna zover.

Er was nog geen intake- en assessmentprocedure voor ervaren docenten. De procedure voor zij-instromers is daarvoor niet te gebruiken, want die is wezenlijk anders. Zittende docenten hebben al veel pedagogische en didactische ervaring. Zij moeten vooral vakinhoudelijk op academisch niveau worden geschoold om boven de stof te staan. Ook moeten ze inzicht hebben in de academische wereld om vwo-leerlingen te kunnen voorbereiden op een universitaire opleiding.

Er zijn veel docenten tot assessor opgeleid. Als projectleider en als gecertificeerd assessor kreeg ik ook een training tot assessor voor deze specifieke doelgroep en procedure. Ik deed de assessments van alle kandidaten steeds samen met een zogeheten veldassessor. Een veldassessor is een eerstegraads docent van het vak waarvoor de zij-instromer de eerstegraads bevoegdheid wil halen.”

² Een ec staat voor 28 uur studiebelasting voor een gemiddelde student

GROOTSTE SUCCES

- In kaart gebracht voor welke doelgroep dit traject geschikt is
- Intake- en assessmentprocedure voor zittende docenten

“In dit project was de vraag: wanneer mag je iemand toelaten tot de eerstegraads opleiding? We zochten de grens op van wat mag volgens de nieuwe bekwaamheidseisen. In het begin waren we wat onbevangen en dachten we bij een kandidaat: die heeft misschien niet het vereiste aantal jaren ervaring, maar is toch wel erg goed. Later hebben we de eisen aangescherpt. We kwamen erachter dat het opscholingstraject vooral geschikt is voor tweedegraads docenten die al wel aan de universiteit hadden gestudeerd, maar om een of andere reden geen master hadden gehaald. Dat is geen grote groep, maar met de intake- en assessmentprocedure kunnen we wel de juiste tweedegraads docenten selecteren.”

“We wilden een aangepast assessmentinstrument voor ervaren docenten”

LEERPUNTEN

- De doelgroep beter omschrijven en gerichte voorlichting geven

“Wat we geleerd hebben, is: het kan een goed traject zijn, maar het moet echt bij de persoon passen. Daarnaast is de levensfase waar de kandidaat in zit ook een bepalende succesfactor. De docenten die aan dit traject beginnen, hebben al veel pedagogische en didactische ervaring. Het verkorte opleidingstraject moet er met name op gericht zijn dat ze vakinhoudelijk op academisch niveau komen. Maar mentaal is werken en studeren zwaar: het is een eenzaam traject, je doet het in je eentje met een beetje begeleiding. Daartegenover staat dat de opgedane kennis direct in de dagelijkse werkpraktijk kan worden toegepast. Ook vraagt het veel op intellectueel niveau: je moet weten wat er op de universiteit gebeurt, je moet wetenschappelijke publicaties op je vakgebied bijhouden. Voor iemand met havo die elektrotechniek is gaan doen en daarna een hbo-lerarenopleiding natuurkunde, is zo'n traject mogelijk te zwaar. Een reguliere opleiding van drie jaar in een groep kan voor sommige mensen beter zijn. We bereiden geïnteresseerden nu vanaf het eerste voorlichtingsmoment beter voor op wat ze te wachten staat.”

HOE IS HET NU?

- Route Passend bevoegdheid als regulier aanbod
- Instrumentarium voor zij-instromers aangepast

“We zien de opscholing van tweede- naar eerstegraden niet meer als project. In het project ging het om ontwikkeling van instrumenten; daar gebruikten we de Stimuleringsregeling regionale aanpak lerarentekort voortgezet onderwijs voor. Die instrumenten zijn er nu. De intake- en assessmentprocedure en het ontwikkelen van een maatwerktraject voor tweedegraads docenten met ervaring in de bovenbouw vormen nu een vast onderdeel van ons aanbod: de route Passend bevoegd. We adverteren er niet mee, we zijn voorzichtiger geworden. Voorlichting, intake en assessment hebben we aangepast en de eisen aan kandidaten hebben we aangescherpt. De aangesloten scholen melden nog steeds tweedegraads docenten aan voor een verkort traject eerstegraads docent. Dat kan op elk moment van het jaar zijn. Het gaat altijd om individuele docenten die de intake- en assessmentprocedure doorlopen en voor wie bij gebleken geschiktheid een maatwerktraject wordt ontwikkeld. Die trajecten kopen we in. Dat kunnen vakken zijn bij onze eigen universiteit, bij andere universiteiten of we maken zelf aangepaste opdrachten. Zo loopt iemand voor bovenbouwdidactiek met de reguliere masterstudenten mee, maar doet hij een aangepaste onderzoeksopdracht.

Informatie over het project en de ontwikkelde instrumenten deelden we gedurende het traject met andere instellingen via expertmeetings van [DNA van de leraar](#) en via Voion. Wie belangstelling heeft, kan de instrumenten opvragen. Dat is een paar keer gebeurd en kan nog steeds. Geïnteresseerden kunnen contact opnemen met Evelien Stoutjesdijk.

Voor de reguliere zij-instroom hadden we de intake- en assessmentprocedure nog niet aangepast aan de nieuwe wettelijke bekwaamheidseisen. Wat we voor de tweedegraads docenten hadden ontwikkeld aan instrumentarium, gebruikten we om de zij-instroomprocedure te vernieuwen. We delen die instrumenten via de landelijke werkgroep van de Vereniging van Universiteiten (VSNU) en werken mee aan landelijke afstemming van assessments.”

Dit project heeft cofinanciering ontvangen uit de Stimuleringsregeling regionale aanpak lerarentekort voortgezet onderwijs van Voion (2018/2019). De verhalen van alle projecten die via deze regeling subsidie hebben ontvangen worden gebundeld in een online publicatie.